

Petar Solić

ULOGA DUHOVNIKA U ODGOJU SVEĆENIČKIH KANDIDATA

Svi su vjernici, uči Drugi vatikanski sabor, *pozvani na svetost* života i dužni su težiti za svetošću i savršenstvom u vlastitu životnom staležu (usp. LG 39–42). Među tolikim sredstvima koja promiču posvećivanje osobe istaknuto mjesto zauzima duhovno vodstvo.¹ Svrha mu je da razvija milosni život, da pomaže osobi da što bolje živi kreposnim životom, da osoba što lakše ostvaruje poziv na svetost i savršenstvo: „Budite dakle sveti, jer sam svet ja” (Lev 11, 45). te „Budite dakle savršeni kako je savršen vaš nebeski Otac” (Mt 5,48).

Ako su svi vjernici pozvani na svetost, onda su na poseban način pozvani službenici posvećivanja, tj. svećenici i svećenički kandidati. Ovi na poseban način treba da se koriste duhovnim vodstvom kao nezaobilaznim sredstvom vlastitoga posvećenja. Zato Crkva i postavlja u sjemeništa *duhovnika* da se brine oko duhovnog napretka kandidata, svakoga pojedinoga, s jedne, i cijele zajednice, s druge strane.

¹ Navodimo nekoliko važnijih djela o duhovnom vodstvu: AA. VV. *Problemi attuali della direzione spirituale*, Roma 1951; A. GODIN, *La relazione umana nel dialogo pastorale*, Torino 1964; A. MARCHETTI, *La direzione spirituale*, Brescia 1965; R. HOSTIE, *Il sacerdote consigliere spirituale*, Torino 1966; S. RIVA, *La direzione spirituale nell'età dello sviluppo*, Brescia 1967; A. ALSTEENS, *Il prete e il dialogo pastorale*, Torino 1968; J. LAPLACE, *La direzione di coscienza o il dialogo spirituale*, Milano 1968; G. CRUCHON, *Il sacerdote consigliere e psicologo*, Torino 1972; B. GIORDANI, *Il colloquio psicologico nell'azione pastorale*, Brescia 1973; AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, Roma 1985; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, Roma 1985; AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, Roma 1986; J. SUDBRACK, *Direzione spirituale*, Roma 1985; AA. VV., *Duhovno vodstvo*, Zagreb 1983.

Nije nam namjera govoriti o cjelokupnoj djelatnosti duhovnika u svećeničkim odgojnim zajednicama. Nepobitno je da duhovnik na različite načine i pod raznim vidicima utječe na duhovno sazrijevanje svećeničkih kandidata. Treba ipak kazati da je *pojedinačno duhovno vodstvo* najvažnije u tom procesu sazrijevanja. Zato ćemo se u ovom izlaganju ograničiti isključivo na tu ulogu duhovnika u odgoju budućih svećenika.

1. *Vrijednost i potreba duhovnog vodstva*

a) Teolozi i učitelji duhovnog života daju različite *definicije* duhovnog vodstva ističući jedan ili drugi njegov aspekt, ali se s obzirom na njegovu narav, svrhu i potrebu u bitnome slažu. R. Plus piše: „Duhovno je vodstvo duhovna pomoć koja se individualno pruža dušama da im se, prikladnim savjetima, pomogne da postignu onaj stupanj savršenstva na koji ih Gospodin zove”.² Ch. A. Bernard kaže: „Govorimo o duhovnom vodstvu kada vjernik, u traganju za puninom kršćanskog života, prima duhovnu pomoć koja ga prosvjetljuje, podržava i vodi u razabiranjima Božje volje da bi postigao svetost”.³ J. Aubry kaže da je duhovno vodstvo „djelovanje kompetentnog kršćanina koji, u ime Boga i Crkve, s pomoću osobnog dijaloga, donosi bratu pomoć prikladnu za rasvjetljenje i poticaj koju ovaj dovoljno ne nalazi u sebi samome ni u sredini, da bi mu omogućio da spozna Božju volju o sebi samom i da je slijedi tako da raste sa sigurnošću u osobnoj svetosti i crkvenoj izgradnji”.⁴ Duhovno je vodstvo, dakle, duhovna pomoć koju vjernik prima od svojega duhovnog vođe da bi što lakše i bolje ostvario svoje osobno savršenstvo.

b) Ljudi su se oduvijek u različitim životnim teškoćama *utjecali drugim ljudima* koje su smatrali mudrijima, kompetentnijima, iskusnijima, i tražili njihov savjet.⁵ Oslanjati se samo na sebe i na svoje mišljenje znak je elementarnog nedostatka životne razboritosti. Savjetnicima su okruženi i njima se utječu za savjet državnici, političari, ekonomisti, papa, biskupi, odgajatelji i dr. To je razlog postojanja i različitih savjetodavnih tijela.

Na potrebu duhovnog vodstva upućuje i činjenica da su u povijesti čovječanstva uvijek postojali ljudi koji su druge poučavali ne samo u znanju nego i u življenju, ponašanju, askezi, savršenstvu života, u fizičkoj i moralnoj disciplini i kontroli. Kao takvi *iz staroga vijeka* poznati su Sokrat, Plutarh, Epiktet, Seneka, Marko Aurelije i drugi. U naše doba takvu ulogu ponajvećma imaju svećenici, pedagozi, psiholozi, psihijatri.

Nemo iudex in causa proprio, uza svu iskrenost i dobru namjeru. A to je stoga što smo puni predrasuda, jednostranih pogleda, egoizma, interesa, naglo-

² R. PLUS, *La direzione spirituale*, Torino 1944., str. 7-8.

³ Ch. A. BERNARD, *nav. dj.*, str. 23.

⁴ J. AUBRY, »Osoba duhovnog vođe«, u AA. VV., *Duhovno vodstvo*, Zagreb 1983., str. 47.

⁵ Usp. A. R. MARIN, *Teologia della perfezione cristiana*, Roma 1965., str. 979; G. CRUCHON, *nav. dj.*, str. 5-12; Isti, »Direction spirituelle«, u *Dictionnaire de la spiritualité*, sv. III, 1002-1008.

sti itd., a sve to utječe na donošenje suda o samome sebi i vlastitome načinu života. Drugi nas vide drukčije nego mi sami sebe, a najbolje nas poznaje onaj koji nas promatra izvana i k tome nas dobro poznaje i u našoj duši i u srcu. I ovo je jedan od temeljnih razloga u prilog duhovnoga vodstva.

Po svojoj naravi čovjek je bitno *društveno biće*, usmjereno je na druge ljude da zajedno s njima živi i djeluje. Konstitucionalno i egzistencijalno gledano, čovjek sazrijeva kao osoba samo u kontaktu i zajedništvu s drugim ljudima, osobito s onima koji ga mogu obogatiti i pomoći mu na raznim životnim područjima.

c) *Sveto pismo* nigdje eksplicitno je govori o duhovnom vodstvu, ali se njegova potreba i korisnost daju naslutiti iz mnogih pasusa.⁶ „Obraćaj se uvijek onome tko je mudar, i ne odbacuj korisna savjeta” (Tob 4, 18). „Bolje je dvojici nego jednome... Padne li jedan, drugi će ga podići; a teško jednom! Ako padne, nema nikoga da ga podigne” (Prop 4,9—10). „Sine moj, ne čini ništa bez savjeta, i nećeš se pokajati” (Sir 32, 19). Potreba savjeta vidi se u slučaju Josipa, koji pomaže faraonu da shvati smisao snova (usp. Post 41, 37). Židovski su kraljevi proroke redovito pitali za savjet što činiti i kako postupati u određenim životnim okolnostima i situacijama. Na svoj način primjer duhovnog vodstva jest i Mojsije, koji uvodi Jošuu u njegovo poslanje (usp. Izl 33,11 ; Br 11, 28; 27,15 -23; Pnz 3, 21-28; 31, 7-8; 34, 9) Jednako tako i prorok Ilija u pogledu Elizeja (usp. 1 Kr 19, 21).

Isus je savjetnik nad savjetnicima, „savjetnik divni” (Iz 9,6). On je duhovni voda apostola koje uvodi u tajne kraljevstva nebeskoga (usp. Mt 11, 25—30). Petar se osjeća duhovnim ocem evanđelista Marka, koji mu je kao sin (1 Pt 5, 13). Pavao je duhovni otac Titu, koji mu je suradnik (2 Kor 8, 23) i sin (Tit 1, 4) s kojim ide u istom duhu (2 Kor 12,18). Jednako tako vidi svoj odnos prema Timoteju (Fil 2,22; 1 Tim 1,2 i 18; 2 Tim 1, 2; 2,1).

d) Kroz povijest Crkve bilo je osoba koje su nijekale potrebu duhovnog vodstva u smislu da treba pustiti duše da budu slobodnije i otvorenije izravnom djelovanju Duha Svetoga u njima. *Crkva* je, međutim, uvijek branila i preporučivala duhovno vodstvo, učeći da se treba podlagati i slušati mudrog i iskusnog duhovnika. Crkva uči da duhovno vodstvo nije apsolutno potrebno za posvećenje, jer je Bog posvetitelj ljudi i on se može služiti različitim načinima da to ostvari. No, Bog se u posvećivanju ljudi redovito služi ljudima i zato je duhovno vodstvo redovito potrebno sredstvo za posvećenje. To najbolje potvrđuju sveci koji su redovito postizali svetost s pomoću duhovnoga vodstva.⁷

Papa *Léon XIII.* u pismu „*Testem benevolentiae*” (1899.), među ostalim, kaže: Duh Sveti vodi duše. ali autentičnost njegovih nadahnuća i poticaja u pojedinih osoba provjerava Crkva kojoj je Krist povjerio nepogrešivu zadaću poučavanja; u posvećivanju ljudi Bog se redovito služi drugim ljudima; to je sigurna i stalna nauka crkvenih otaca, naučitelja, teologa i svetaca; tko ne prihvaća tu nauku i ne ravna se po njoj stavlja svoj duhovni život u veliku opasnost.⁸

* A. R. MARIN, *nav. dj.*, str 977-978; J. ROUSSE, «Réflexions sur le maître spirituelle» u *La vie spirituelle* 589 (1972) str. 168-172.

⁷ Usp. A. R. MARIN, *nav. dj.*, str. 978-979; V. PASQUETTO, »Direzione spirituale«, u *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, Roma 1975., str. 603-604.

⁸ Usp. V. PASQUETTO, *nav. čl.*, str. 603-604.

Papa *Pio XII.* u enciklici „*Menti nostrae*“ (1950.) govori svećeničkim kandidatima o duhovnom vodstvu ovim riječima: „U vašem duhovnom hodu nemojte se pouzdati i oslanjati samo na sebe. već s jednostavnošću i poučljivošću tražite i prihvatite pomoć onoga koji može mudro i razborito voditi vašu dušu, upozoriti vas na opasnosti, preporučiti vam prikladna sredstva i u svim vašim nutarnjim i vanjskim teškoćama pravo vas usmjeriti prema sve većem savršenstvu.“⁹

Ivan XXIII. također govori o potrebi ozbiljnoga duhovnog vodstva: „Jedno prosvjetljenije duhovno vodstvo sačuvalo bi Crkvi mnoge svećenike koji nisu na visini svojega poslanja i učinilo bi da bude mnogo više svetih svećenika.“¹⁰

Za *Pavia VI.* duhovnik je „amicus, praeceptor et ductor“. koji treba da pomogne mladima da otkriju svoje životno zvanje.¹¹ U pobudnici „*Evangelii nuntiandi*“ (1975.) doslovce kaže: „Ne možemo nikada dovoljno pohvaliti one svećenike koji se u sakramentu ispovijedi i u pastoralnom dijalogu pokazuju spremnima voditi osobe putovima Evandjelja, utvrđivati ih u njihovim nastojanjima, podizati ih ako su pale. pratiti ih neprestano s prosuđivanjem i spremnošću“ (br. 46).

Ivan Pavao II. kaže da je duhovnikovo odgojno djelo odlučujuće i nenadomjestivo u odgoju autentičnih svećeničkih osobnosti. Bogoslovima splitske bogoslovije, u homiliji za vrijeme svete mise koju je zajedno s njima slavio 28. travnja 1982. u Matildinoj kapeli u Vatikanu rekao je ove reijči: „Cijenite, tražite i živite duhovno vodstvo koje je tako potrebno za vedar hod, nutarnji mir i sigurnost na putu do oltara i u tijeku cijeloga svećeničkog života.“¹²

Drugi vatikanski sabor na više mjesta govori o važnosti i potrebi duhovnog vodstva (usp. OT 8, 14, 45, 55; PO 18; PC 18; GE 10). „Duhovni odgoj mora biti čvrsto povezan sa znanstvenim i pastoralnim i, uglavnom uz pomoć duhovnika, mora se pružati tako da pitomci nauče živjeti u prisnom i stalnom zajedništvu s Ocem po njegovu Sinu Isusu Kristu u Duhu Svetome...“(OT 8). Prezbiteri „neka visoko cijene duhovno vodstvo“ (PO 18).

Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis na više mjesta govori o duhovniku i duhovnom vodstvu. U svakom sjemeništu mora djelovati jedan ili više duhovnika (br. 27). Duhovni život pitomaca treba da se razvija uz pomoć duhovnika (br. 45). „Neka svaki (pitomac) ima svojega duhovnika kojemu će ponizno i s povjerenjem otkriti svoju savjest, da bi sigurnije bio upravljen na putu Gospodnjem. Duhovnika i ispovjednika neka pitomci, u punoj slobodi, izaberu između onih koje je biskup smatrao prikladnima za takvu službu“ (br. 55).

Osobni kontakt s duhovnikom u ispovijedi i u duhovnom razgovoru toliko je važan da ga ne može ništa nadomjestiti u odgoju svećeničkih kandidata. On im pomaže da bolje razaberu Božju volju u pogledu svojega života. Duhovno vodstvo promiče i kršćanski rast kandidata u perspektivi svećeničkoga zvanja. *Talijanski biskupi* u svojem temeljnom dokumentu o odgoju svećenika kažu da

* *AAS*, 32 (1950) Str. 657.

¹⁰ *Discorsi—Messaggi—Colloqui*, Tip. Pol. Vatic, 1962., str. 514.

¹¹ *Insegnamenti*. Tip. Poi. Vatic, 1966., str. 607.

¹² *L'Osservatore Romano*, 28. IV. 1982., str. 1; usp. *Insegnamenti*, sv. I, Tip. Pol. Vat., 1982., str. 33-34.

svi kandidati moraju redovito praktimirati duhovno vodstvo kao nužnu pomoć na putu do svećeništva. „Onaj rad koji Bog čini u pitomcima sa svrhom da u njima razvija sigurnu kršćansku i pastoralnu duhovnost duhovno vodstvo prati i podržava prosvjetljujući ga; osim toga, navikava ih da bistro i prosvjetljeno gledaju same sebe i motivacije koje određuju njihovo ponašanje, tako da postignu onu nutarnju iskrenost i poučljivost koje vjerniku dopuštaju da se suoči s Božjom inicijativom i riječju u pogledu samoga sebe.“¹³

Novo *Kanonsko pravo* također govori o duhovnom vodstvu svećeničkih kandidata: „U svakom sjemeništu neka bude barem jedan duhovnik, ostavljajući kandidatima slobodu da se obrate drugim svećenicima kojima je biskup povjerio tu zadaću“ (kan. 239, par. 2). „Preporučuje se da svaki pitomac ima vlastitoga duhovnika, slobodno odabranog, kojemu će s pouzdanjem otvoriti svoju savjest“ (kan. 246, par. 4).

e) *Kršćansko iskustvo i teologija* od samih početaka pa do naših dana uvelike su cijenili duhovno vodstvo.¹⁴ Na kršćanskom Istoku poznati su duhovni oci u monaškim zajednicama, kojima su monasi, a i ostali vjernici, dolazili da budu poučeni u pogledu duhovnog života. Na kršćanskom Zapadu, posebno od srednjega vijeka do danas, u pogledu duhovnoga vodstva osobito su se istaknuli neki sveci: Ignacije Lojolski, Ivan od Križa, Terezija Avilska, Franjo Saleški, Vinko Paulski, Ivan Bosko, Leopold Bogdan Mandić i drugi. Sveti Vinko Ferrari kaže da je duhovno vodstvo redovito potrebno da bi osoba postigla duhovno savršenstvo: „Isus Krist nikada neće dati svoju milost, bez koje ne možemo ništa učiniti, onome koji, imajući na raspolaganju čovjeka sposobna da ga pouči i vodi, omalovažava tu pomoć uvjeren da je dostatan samome sebi i da će sam od sebe moći sve ono što je korisno za njegovo spasenje.“¹⁵

Kršćanski je život bitno usmjeren prema *budućnosti* koju osoba predviđa, ali je još ne posjeduje. On treba da bude u potpunosti ostvaren kako bi se osoba osjećala sretna i zadovoljna. Treba da bude življen uredno, postupno, nepovratno, u uvjetima svake pojedine neponovljive osobe. To se postiže uz pomoć duhovnoga vođe koji ima iskustvo i znanje, koji je već manje-više prešao isti životni put i kao takav moralno jamči uspjeh na putu savršenstva.

Teološki gledano, potreba duhovnog vodstva proizlazi i odatle što čovjek treba da zna *razabirati duhove* u sebi i oko sebe. Često misli da je na pravo-

¹³ CEI, *La preparazione al sacerdozio ministeriale*, Roma 1972., br. 281. Usp. Kongregacija za katolički odgoj, *Alcuni aspetti della formazione spirituale nei seminari*, Roma 1980; P. BROCARDO, »La direzione spirituale si rinnova«, u *Seminarium* 1 (1974) 172.

¹⁴ Usp. R. PLUS, *La direzione secondo i maestri spirituali*, Torino 1935., str. 8; A. MARCHETTI, *nav. dj.*, str. 36-98; S. RIVA, *nav. dj.*, str. 21-32; A.-M. BESNARD, »Avons-nous encore besoin de maîtres spirituels?«, u *La vie spirituelle* 589 (1972) 181-204; A. MERCATALI, »Padre spirituale«, u *Nuovo dizionario di spiritualità*, Roma 1979, str. 1117-1121; C. PORRO, »Direzione spirituale: tema d'attualità?«, u *Rivista del Clero Italiano* 65 (1984) 59-62; J. STRUS, »Natura della direzione spirituale«, u AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, Roma 1985., str. 247-265; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 9-36; Isti, »La guida spirituale — fondamenti teologici«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, Roma 1986., str. 47-61; Isti, »Natura e funzione della direzione spirituale«, u *Rivista del Clero Italiano* 55 (1974) 828-830; P. BROCARDO, *nav. dj.*, str. 167-173; »Direction spirituelle«, u *Dictionnaire de la spiritualité*, sv. Ili, 1008-1142.

¹⁵ Citat naveden u A. G. MARIN, *nav. dj.*, str. 977.

me putu, a zapravo je na pogrešnom. Duh Sveti potiče nas na dobro, ali ne znamo uvijek raspoznati njegove poticaje, jer se i anđeo tame mnogo puta zna prikazati kao anđeo svjetla da bi nas zaveo. Kako postupati? Eto zašto je potrebno duhovno vodstvo i iskusan svećenik koji zna čitati dušu i usmjeravati je pravim putem. Duhovnik je velika pomoć, osobito u trenucima važnih odluka, duhovne tame, u teškoćama, nejasnoćama, krizama.

Svaki je pojedini život *specifičan*, ima svoje zahtjeve, problematiku, teškoće, mogućnosti. Duhovnik je pozvan konkretno pomoći konkretnoj osobi da živi i ponaša se onako kako je Božja volja i da se tako u potpunosti ostvari, budući da to nije moguće slijedeći samo određene sheme i zakone života koji su općeniti i načelni. Svaki pojedinac ima vlastiti put posvećenja, svoj karakter, temperament, uvjetovanosti, dob itd.

Duhovno je vodstvo na poseban način potrebno u trenucima donošenja važnih životnih *odluka*. Osoba treba da spozna Božju volju u tom pogledu, treba da se opredijeli tako da ostvaruje, a ne da krši Božju volju u pogledu sebe i svojega životnog puta. Duhovnikova aktivna prisutnost u životu jedne osobe osobito je nenadomjestiva kada se radi o odlukama koje se tiču svećeničkoga zvanja.

Molitveni život ne dolazi sam od sebe. Ne može se naučiti moliti iz knjige o molitvi. Potreban je netko tko ima iskustvo molitve da bi ga prenio na druge. To bi morao biti duhovnik.

Duhovno je vodstvo „doista središnje odgojno iskustvo našega života. To je konkretno i temeljno sredstvo u borbi protiv jedne od najtežih mana što nam prijete — *duhovne površnosti*. Sve se više uvjeravani da je najgori neprijatelj naše autentičnosti kršćanskog dozrijevanja, posebno u ovom vremenu duhovnih promjena, površnost u vjeri“, piše u svojoj pobudnici salezijanskoj obitelji za 1983. godinu E. Viganó.¹⁶

Sažeto rečeno, duhovno je vodstvo potrebno jer *pomaže* da kršćanin što bolje živi po duhu, da što bolje ostvaruje Božju volju, da raste i napreduje u vjeri, da što bolje razabire Božju volju, da što djelotvornije i lakše živi savršenstvo ljubavi, da se lakše posvećuje, da postigne puni uspjeh u životu, da neprestano radi na izgradnji svojega duhovnog i moralnog profila, da spozna sebe i istinu o sebi. Ono djeluje na razum, volju i osjećaje da se angažiraju u postizanju osobnoga savršenstva.

U svojoj knjižici *Put* J. M. Escriva piše: „Ako se, naime, čovjek ne preda duhovnom vođi i milosti da učine svoje, nikad se neće pojaviti kip, Kristov lik, koji poprima svet čovjek“ (br. 56). „Imaj pred očima prokušanu istinu da je vlastita pamet loš savjetnik i nepouzdan vodič kad dušu treba provesti kroz vjetrove, oluje i grebene nutarnjeg života. Stoga je Božja volja da iskusniji prihvati brodsko kormilo te nas svojim svjetlom i poznavanjem dovede u sigurnu luku“ (br. 59). „Bez arhitekta ne gradi se dobra kuća na zemlji. Kako onda misliš bez duhovnog vođe podići kulu svoje svetosti za vječni život u nebu?“ (br. 60). „Duhovni vođa. Potreban ti je. Da mu se izručiš, da mu se predaš, poslušno. Vođa koji poznaje tvoj apostolat i zna Božju volju. On će utirati put djelovanju

¹⁶ E. VIGANO, »Pobudnica salezijanskoj obitelji za 1983. godinu«, U AA. VV., *Duhovno vodstvo*, Zagreb 1983., str. 7-8.

Duha Svetoga u tvojoj duši a tla te ne odvrati od tvojega smjera. Ispunjavat će te mirom i pokazivati kako da ti rad postane plodonosan" (br. 62).

f) Vrlo je dobro i uputno, makar nije nužno, da duhovno vodstvo bude povezano sa sakramentom pokore, odnosno da je *duhovnik ujedno i redoviti ispovjednik* svećeničkog kandidata.¹⁷ I to zbog višestrukih razloga. Duhovno vodstvo i ispovijed toliko su bliski i često im je predmet isti. Na taj se način jamči jedinstvo kandidatova nutarnjeg života, dok bi u suprotnom moglo doći do dihotomije, što nije dobro za postizanje svetosti. K tome, izbjegava se potreba da se ista stvar iznosi dvaput, jednom s ispovjednikom, a jednom s duhovnikom. Ako je duhovnik ujedno i redoviti ispovjednik, može kandidatu bolje pomoći budući da žive zajedno, češće se susreću, bolje ga poznaje, može mu dati prikladnije savjete, bolje odgovaja njegovu savjest itd.

g) Nakon Drugoga vatikanskog sabora duh i stvarnost zajedništva naglašeniji su i u duhovnom životu. Sve se više dolazi do svijesti i spoznaje da ne odgajaju samo odgajatelji, već cijela *zajednica*. U tom smislu neki su počeli teoretski i praktično zapostavljati osobno duhovno vodstvo i nadomještati ga onim zajedničkim s različitim metodama, osobito ravizijom života u malim skupinama.¹⁸ Sigurno je da zajednica kao takva odgaja pojedince, da na njih utječe, da im mnogo pomaže na putu svetosti. O tome treba da vodi računa i duhovnik svećeničkih kandidata. Ipak je istina da zajednica ne može nadomjestiti osobno duhovno vodstvo, jer svaka je osoba specifična, neponovljiva, jedincata.

2. Važnija tematika u duhovnom vodstvu svećeničkih kandidata

a) Makar duhovno vodstvo svećeničkih kandidata dotiče mnoge teme, ipak su neke posebno važne i stoga nezaobilazne u duhovnim razgovorima s duhovnikom.¹⁹ Duhovnik u prvome redu mora pomoći kandidatu da *živi svoju vjeru* kao osobnu i dostatno motiviranu odluku za Boga. On je odgajatelj u vjeri, upućuje u život vjere, pomaže da kandidat napreduje i sazrijeva u njoj. Da bi to što bolje mogao postići, treba da, s jedne strane, sluša Boga i upozna njego-

¹⁷ Usp. Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 75–78; A. R. MARIN, *nav. dj.*, str. 982–983; S. RIVA, *nav. dj.*, str. 33–38; A. MARCHETTI, *nav. dj.*, str. 41–45.

¹⁸ Usp. A. DONVAL, «Animation spirituelle et communautés u *La vie spirituelle* 598 (1972) 238–247; J. CASTELLANO, »La formazione comunitaria nei seminari secondo i recenti documenti della Santa Sede«, u AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, str. 367–383; F. CIRADI, »L'apporto della comunità nel cammino spirituale«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, Roma 1986., str. 109–142.

¹⁹ Usp. J.-M. PERRIN, »La direction spirituelle«, u *La vie spirituelle* 540 (1967) 32–37; J.-C. SAGNE, »Nature de la relation pastorale«, u *La vie spirituelle — Supplément* 88 (1969) 81–85; »Discernement des esprits«, U *Dictionnaire de la spiritualité*, sv. III, 1222–1291; S. RIVA, *nav. dj.*, str. 77–81; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 21–42; A. MERCATELI, »Il direttore spirituale - personalità e funzione«, u AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, str. 283–328; M. CAPRIOLI »Direzione spirituale dei seminaristi e dei sacerdoti«, u AA. VV., *Mistagogia...*, str. 345–356; A. GENTILI, »Il discernimento spirituale comunitario«, u *Mistagogia...*, str. 329–338; R. MORETTI, »Direzione spirituale e promozione alla santità«, u *Mistagogia...*, str. 267–282; U. VANNI, »Il discernimento della volontà di Dio secondo Paolo«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*. Roma 1986., str. 95–107.

vu volju, a, s druge, treba da poznaje potrebe i duhovno stanje kandidata i zajedno s njim nosi njegove terete (usp. Gal 6, 2), prati njegov životni ritam te shvati svu dubinu i značenje njegovih pitanja, problema i potreba. Pomoći će mu da u svojoj istini i ljepoti otkrije svetost i vlastiti poziv na svetost, otkrit će mu vrijednost i potrebu svetosti kao vrhunsku životnu vrijednost.

Ako kandidat doista živi svoju vjeru u Boga kao živu i osobnu stvarnost, onda će njegova cijela egzistencija biti prožeta pravim *kršćanskim i evanđeoskim sadržajima*, krepostima, koji će biti temeljni pokretač u njegovu životu i djelovanju. Svoj život i život drugih gledat će u svjetlu Evandjelja, dat će se voditi Božjom voljom i sve životne stvarnosti gledat će Božjim očima: ljude, događaje, situacije itd. Duhovnik mu mora pomagati u tom smislu.

Istinski život u vjeri i iz vjere nosi sa sobom potrebu da kandidat neprestano *razabire duhove*, da raspozna što je od Boga, a što je suprotno njegovoj volji. Duhovnik mu mora pomoći da što bolje upozna Božju volju, djelovanje Duha Svetoga koji ga neprestano potiče na postizanje svetosti i savršenstva.

Duhovnik će nastojati da kandidat uvidi potrebu što intenzivnijega *zajedništva s Kristom* kao izraz svoje osobne vjere u njega. Pomoći će mu da otkrije svu ljepotu, uzvišenost i slast života u intimnosti s Kristom. Tako će promicati njegovu osobnost kao duhovnoga čovjeka. Poticati će ga da produbljuje i razvija svoje suobličenje Kristu i da sve usredotoči na njega. Kandidat na prvo mjesto u životu treba da stavi Krista, da sve prema njemu usmjeri, da ga nasljeduje, on mu mora biti životni ideal. U tom smislu ostvarivanja kristocentričnosti vlastita života kandidat će uz duhovnikovu pomoć sve dublje ponirati u Krista, živjeti njegovim životnim stilom, imati njegove misli i osjećaje, tako da može s Apostolom kazati: „Živim — ali ne više ja, nego Krist živi u meni” (Gal 2, 20). U tom duhu govori i najnovija uputa Sv. kongregacije za katolički odgoj o duhovnom odgoju svećeničkih kandidata: „Prema Kristu je milost privukla mladića koji teži prema savršenstvu. Njemu je već dao svoje srce u zanosu kojemu još nisu poznate sve zahtjevnosti odgoja, ali koji već sada instinktivno prihvaća sva odricanja. Budući svećenik već sada zna da će morati dati sve i u dubini svoje duše on već daje sve. Glavna je svrha odgojnih sredstava u životu sjemeništa da omogućuju razvijanje ove početne milosti koju je svaki pojedinac primio. Srce budućeg svećenika morat će se osloboditi svega onoga što bi u njegovoj naravi i u njegovim navikama moglo biti zaprekom rastu Božje ljubavi u njemu. Sve moći njegova bića morat će se staviti na raspolaganje i postati sredstva koja vode prema ovom cilju: Krist, kojega sve više upoznaje, traži i ljubi u svojem studiju, u osobnim odricanjima, u pobjedama nad samim sobom, u ustrajnom stjecanju kreposti: pravednosti, jakosti, umjerenosti, mudrosti; Krist, kojega on promatra strpljivom i žarkom upornošću, da bi se malo-pomalo i sam preobrazio u tu istu sliku (usp. 2 Kor 3, 18); Krist, koji se bez prestanka žrtvuje Ocu za spasenje svijeta u Tajni kojoj će svećenik biti prvi službenik; Krist o kojemu on ne može više ne govoriti i čije je Kraljevstvo, po kreposti Duha Svetoga i na slavu Oca, postalo stalna briga i jedini razlog njegova življenja.”²⁰

Kongregacija za katolički odgoj, *Alcuni aspetti della formazione spirituale nei se-*

b) Pitanje *svećeničkog zvanja* temeljno je pitanje u duhovnom vodstvu svećeničkih kandidata.²¹ Zvanje je nešto što je u čovjekovoj naravi. Bog je svakog čovjeka stvorio i obdario ga određenim ciljem, i čovjek mora otkriti taj cilj, te živjeti i ponašati se dosljedno njemu, tj. svojem zvanju. A nije lako otkriti svoj životni cilj, svoje zvanje, o kojemu ovisi sreća pojedinca, njegovo ostvarenje i koja uvjetuje i odnose s drugim osobama. Ne može se stoga površno i olako pristupati upoznavanju vlastita zvanja. Ono se najbolje upoznaje i jača molitvom, sakramentalnim životom i duhovnim vodstvom. Duhovnik pomaže kandidatu na višestruk način u pogledu zvanja.

U prvome redu pomoći će mu da dobro razmotri i dođe do *jasne spoznaje* da ga Bog zove u svećeništvo. To je razabiranje dosta teško i zvanje se pokazuje u ispravnoj nakani i želji te stvarnim izvanjskim znakovima u osobi, životu i u ponašanju kandidata, tj. kroz moralnu, duhovnu, intelektualnu, duševnu i tjelesnu prikladnost.

Osim toga, pomoći će kandidatu da *sazrijeva i raste u zvanju*, da ga štiti, krijepi i čuva i u njemu napreduje. Pomoći će mu da njegovo svećeničko zvanje postane što jasnije, čvršće, osobnije, motiviranije, uvjerenije. Pratit će sazrijevanje zvanja i s pomoću određenih prikladnih zahtjeva i napora vodit će kandidata prema pravom i konačnom izboru zvanja.

Pomoći će kandidatu da *što osobnije* i sa što većom velikodušnošću srca odgovori na Božji poziv, da svećeničko zvanje osjeća i živi kao svoj životni projekt. Pročišćavat će motivacije zvanja: one nedostatne i neprikladne ispravljati, a one prave pospješivati i utvrđivati (usp. Mk 10, 28–31).

Bit će mu pomoć u raznim razvojnim *etapama zvanja*, od privlačnosti i želje da bude svećenik, preko osobnoga ozbiljnoga zalaganja u pogledu zvanja, do konačne odluke za svećeništvo.

U krizama, koje nužno prate svećeničko zvanje, duhovnik će kandidatu biti prosvjetitelj, razabiratelj, podrška, svojevrsni moralni autoritet, dobro će ispitati stvar te ohrabriti kandidata da ide naprijed ili mu pak smireno i jasno savjetovati da promijeni svoje životno zvanje.

c) Nezaobilazno područje u vođenju svećeničkog kandidata svakako je njegov *molitveni život*.²² Duhovnik mora voditi kandidata na putu molitve, treba da ga uči moliti kao što je Isus učio apostole: „Kad molite, reče im, govorite: Oče ...” (Lk 11,2). Da bi pomogao kandidatu da razvije što bolji molitveni život, duhovnik će ga učiti razgovorom i zajedničkim molitvenim či-

minari, Roma 1980., str. 73-74; usp. P. Šolić, »Kristocentrična utemeljenost kršćanskog života«, u *Crkva u svijetu* 2 (1979) 104-110.

²¹ Usp. M. DELABROYE, »Direction spirituelle et Vocation«, u *Nouvelle Revue Théologique* 3 (1958) str. 295; R. HOSTIE, *Il discernimento delle vocazioni*, Torino 1964., str. 82-105; S. RIVA, *nav. dj.*, str. 159-229; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 95-111; E. MASSERONI, *Vocazione e vocazioni*, Casale Monferrato 1985., str. 128-136; A. MERCATALI, »La guida spirituale nelle principali tappe della vita religiosa«, u AA. VV., *ha guida spirituale nella vita religiosa*, Roma 1986., str. 143-172; J. M. PERRIN, *nav. dj.*, str. 40-41.

²² Usp. M. GIULIANI, »Note sur direction et oraison«, u *Christus* 7 (1960) str. 77-82; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 133-145; P. ŠOLIĆ, »Osobna molitva svećeničkog kandidata«, u *Vrelo života* 2 (1980) str. 90-95; N. DE MARTINI, *Molitva preobrazba Sovjeka i svijeta*, Zagreb 1982.

iiima. ali će ga nadasve uvesti u život molitve prenoseći mu vlastito molitveno iskustvo. U tom smislu duhovnik treba da bude ne samo učitelj, nego, nadasve, primjer kako se moli.

Duhovnik će upozoravati na *potrebu molitve* koja je ostvarenje zajedništva s Bogom. Svećenik je Kristov službenik, suradnik, poslanik, i da bi to što bolje bio, mora se neprestano duhovno hraniti razmatranjem i kontemplacijom Krista i njegove riječi. Molitva je konkretizacija osobne vjere i ljubavi prema Kristu, ona krije svećeničko zvanje i najbolji je čuvar kreposti čistoće i celibata, ona je temelj duhovnoga života. U molitvi i zajedništvu s Bogom kandidat nalazi sebe. smisao svojega života, ostvaruje se kao osoba i budući svećenik.

Duhovnik će poučiti kandidata u pogledu *načina molitve*. Može se, naime, moliti na različite načine, tj. Boga slaviti u molitvi, klanjati mu se, zahvaljivati mu za dobročinstva, kajati se za grijeha, tražiti pomoć itd. Može se moliti s pomoću Svetog pisma i nekih knjiga duhovnog sadržaja, pojedinačno i zajednički, spontano i uz pomoć molitvenih formula. Treba vidjeti koji način najbolje odgovara pojedincu i pomoći mu da taj način što bolje usvoji i da mu duhovno bude što korisniji.

Dat će mu prikladne savjete što se tiče *vremena za molitvu*. To je dragocjeno vrijeme poklonjeno Bogu. Jer u molitvi smo najčvršće povezani s Bogom, za molitvu treba naći dovoljno vremena, potrebno je odrediti vrijeme, biti vjeran tome vremenu, ustrajati u molitvi, ne propuštati je. Jednom riječju, treba htjeti moliti. Ali treba se služiti i sredstvima koja pomažu molitvu, kao što su sabranost, osama, crkva, priroda itd. Ako je molitva dobro motivirana, onda se lakše i bolje moli.

Molitva je za svakoga čovjeka proces, pa i za svećeničkog kandidata. U njoj se može napredovati i nazadovati. Duhovnik će pomoći kandidatu da *napreduje u molitvi*, da sve više i bolje moli. da molitva prozirnije njegov život i rad, da od vokalne, preko meditativne ide prema kontemplativnoj molitvi. U tom će mu smislu pokazati opasnosti i još više sredstva koja promiču molitveni život. Duhovno vodstvo mora budućem svećeniku pomoći da u molitvi ne vidi samo dužnost nego da ona postane temeljna dimenzija njegova života, da sve što čini bude prožeto duhom molitve.

d) Svećenički kandidat kao mlad čovjek i još uvijek u procesu razvoja i sazrijevanja svoje osobnosti nužno mora voditi računa o svojoj *afektivnoj zrelosti* i ravnoteži.²³ To je dosta široko i važno područje kojem duhovnik mora posvetiti osobitu pažnju. Svećenički kandidati nose u sebi sve zakonitosti, strasti, teškoće i probleme na tome području kao i svi ostali mladi ljudi. Afektivni odgoj i sazrijevanje treba dobro usmjeriti da se kandidat razvije u zrelu ljudsku, kršćansku i svećeničku osobnost.

Tu je u prvome redu pitanje osjećajne i seksualne zrelosti, odnosno dobra od-

²³ Usp. PAVAO VI., *Celibato sacerdotale*. Vaticano 1967; Kongregacija za nauk vjere, *Persona humana*, Roma 1975; Kongregacija za katolički odgoj, *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale*, Roma 1974; Kongregacija za katolički odgoj, *Orientamenti educativi sull'amore umano*, Roma 1983; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 113—131; J. JANSSENS, »La direzione spirituale oggi tra difficoltà e promesse«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, str. 29—45.

gaja za čistoću i celibat. Duhovnik sam treba da bude afektivno zrela osoba i dobar poznavalac afektivno—seksualne problematike i njezine zakonitosti. Su-srest će kandidate s traumama, tabuima, krivim odgojem, poremećenim afektivnim odnosima još iz djetinjstva itd. Zadaća mu je da kandidate odgaja i usmjeruje tako da ispravno žive svoju afektivnost i seksualnost, odnosno čistoću. Čistoća je ispravna integracija tjelesnih i seksualnih stvarnosti u život duha tako da njihovo življenje bude izraz i očitovanje ljubavi prema Bogu, posvećujući mu slobodno i velikodušno cijelo svoje biće. Tijelo, koje je po svojoj naravi seksualno, ne smije se prezirati, nego ga treba prihvatiti i uredno živjeti vlastitu seksualnost. Odricanje od genitalne aktivnosti motivira se radikalnom i nepodijeljenom ljubavlju prema kraljevstvu nebeskom (usp. Mt 19,12). Čistoća i celibat sinonim su ljubavi. Duhovnik će osobito paziti na eventualne zastoje u afektivno—seksualnom razvoju, na pogrešna shvaćanja i uvjerenja, na devijacije itd. Pomoći će kandidatu da ih što bolje i ispravnije riješi.

Duhovnik treba da promiče *osobnu zrelost* budućih svećenika. Ta se zrelost očituje ako kandidat izvršava povjerene mu zadatke, makar i uz žrtvu, ako ima dobre međudnose, makar ne savršene i sa svima jednake, ako se odlučuje bez većih oklijevanja i s određenim mirom, ako se zdravo oslanja na samoga sebe ne tražeći uvijek oslonac i sigurnost u drugima makar uz određeni rizik, ako se s lakoćom prilagođava sredini, ako svoje odgovornosti uzima na sebe, ako se zna kontrolirati, ako zrelo i razborito prosuđuje život i situacije itd. ta ljudska zrelost plod je milosti Božje i osobnoga zauzimanja pod duhovnikovim vodstvom.

Da bi kandidat postigao ljudsku, afektivnu i seksualnu zrelost, da bi bio zrela i uravnotežena osoba, treba da se služi *prikladnim sredstvima*. U prvome redu mora postići vlast nad samim sobom posredovanjem zdrave askeze. Askeza ne smije biti shvaćena kao nešto što je teško, mučno, nametnuto, već kao posljedica i zahtjev slobodnog izbora većih vrednota. Samo takva askeza pospješuje svetost i hod prema savršenstvu života u Kristu. Potrebno je, dalje, jačati volju, težiti idealima, biti ustrajan i strpljiv, istinski se zauzimati za dobro, sebe i svoj život impostirati altruistički, čuvati se egoizma, nemara, komoditeta i svega što potiče i navodi na zlo i grijeh itd.

3. *Duhovnikov identitet*

a) U tijeku povijesti duhovnik se nazivao i još se uvijek naziva različitim imenima. Svako ime ističe poneki vidik zadatka s obzirom na različitost načina duhovnog vodstva.²⁴

Duhovnik je *duhovni otac* jer on rađa na život vjere, podiže svojega duhovnog sina i sve čini da ovaj napreduje u duhovnom životu. Taj je naziv na liniji svetoga Pavla koji se osjeća ocem onih koje je rodio u Kristu po Evanđelju (usp. 1 Kor 4,15; 1 Sol 2,7-11).

²⁴ Usp. Ch. A. BERNARD, *Natura e funzione della direzione spirituale*, str. 827; J. AUBRY, *nav dj.*, str. 53-55; E. ANCILLI, »La figura della guida spirituale dall'antichità ad oggi«. u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, str. 7—27.

Duhovnik je *duhovni učitelj* jer uči drugoga kako će živjeti i slijediti puteve mudrosti. U kršćanskoj tradiciji to je najčešće učitelj novaka, odnosno učiteljica novakinja, u hinduističkoj tradiciji naziva se „guru“, a u islamskoj „šeik“.

Duhovnik je *duhovni vođa*, pedagog, ravnatelj, pratilac, jer on potiče, podržava, animira mlađeg brata u poduzetom naporu, očvršćuje ga u nesigurnostima i teškoćama, služi mu kao mjerodavan i kompetentan vodič u duhovnom životu.

Duhovnik je *duhovni savjetnik* jer daje savjete, izriče mišljenje, osobito u situacijama kada osoba proživljava određene probleme, nejasnoće, teškoće i treba joj rasvjetljenje. On je u nekom smislu liječnik duše u psihomoralnom i psihoreligioznom pogledu.

Da bi duhovnik svećeničke kandidate mogao uspješno voditi prema svetosti, mora posjedovati određene kvalitete²⁵. U prvome redu sam mora živjeti intenzivnim duhovnim životom, mora biti svet, posjedovati *iskustvo duhovnog života*, treba da bude duhovan čovjek, Božji čovjek. Njegov život i ponašanje moraju očituovati njegovu čvrstu vjeru u Boga, intenzivan molitveni život, zaljubljenost u Krista. Stara životna mudrost da nitko ne može dati ono što nema vrijedi i za duhovnika: ne može prenijeti na druge intenzivan duhovni život ako ga sam ne živi. Koliko je on svetiji, toliko će se Bog više njime služiti da posveti druge, bit će dostojnije i djelotvornije Božje sredstvo. Ako on ne živi intenzivnim duhovnim životom, to će svakako biti određena prepreka Božjem djelovanju u posvećivanju budućih svećenika. Duhovnikov duhovni život mora biti kristocentričan u smislu riječi svetog Pavla: „Meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak“ (Fil 1, 21). Stoga će nasljedovati Krista koliko bolje može, na njemu se nadahnjivati, podložiti mu se, svojim učiniti njegove osjećaje i životni stil i sve će to prenositi na one koje duhovno vodi i poučava.

O potrebi duhovnog iskustva koje duhovnik treba da posjeduje lijepo piše J. Aubry: „Da bi se bilo otac ili majka, sposoban odgajati čovjeka, mora se ozbiljno biti čovjek. Da bi se bilo duhovni otac ili voda, treba biti duhovan. Duhovno vodstvo nije sakrament koji bi mogao djelovati ex opere operato... Potrebno je duhovno iskustvo. Kako netko može biti stručnjak na putovima Duha u korist braći a da sam nije prošao te putove? Kako netko može biti učitelj kršćanskog života i mudrosti a da prije sam ne živi i nije mudar u Kristu?... Kako rasvijetliti drugoga riječju Božjom ako se nije naučilo slušati i usvajati tu riječ? Kako učiti moliti a da nisi čovjek molitve...? Kako potaknuti brata na budnost i poučljivost pozivima Duha a sam ne biti budan i poučljiv?... Ukratko, kako djelovati na stupanj duhovnog života nekog brata a da se ne posjeduje osjetljivost.

²⁵ Usp. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute. *La dimensione contemplativa della vita religiosa*, Roma 1980., sr. 21; A. MERCATALI, nav. ci., str. 283-304; S. RIVA, nav. dj., str. 41-81; A. R. MARIN, nav. dj., str. 983-993; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 49-56; J. C. SAGNE, nav. dj., str. 72-78; J. AUBRY, nav. dj., str. 67-78; V. PASQUETTO, nav. dj., str. 604-607; J. HAMER, »La guida spirituale nella vita religiosa«. u istoimenom zajed. dj., Roma 1986., str. 199; P. ŠOLIĆ, »Svećenik u službi mladih«, u *Crkva u svijetu* 4 (1985) str. 366-371; B. GIORDANI, »Il colloquio psicologico come mezzo per condurre l'uomo a Dio«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, str. 82-88; Isti, // *colloquio psicologico nella direzione spirituale*, Roma 1985., str. 183-196; S. BISIGNANO, »La formazione della guida spirituale«, u AA. VV., *La guida spirituale nella vita religiosa*, str. 173-193.

simpatija, intuicija za Božje stvari? Uloga duhovnog vođe izazov je našoj gorljivosti, našoj dubini, našem otajstvu. I nije samo problem subjektivne lojalnosti već objektivne djelotvornosti. Tko ne provodi autentičan osobni duhovni život, tko nije čovjek Božji koji je s njim u zajednici, i ne nastoji ponizno živjeti ne po tijelu nego po Duhu, te ne zna moliti i razmatrati i njegovati u sebi djelotvornu vjeru, taj može biti doktor teologije, laureant antropoloških znanosti, čašćen kao veliki poglavar..., ali će konkretno ipak malo učiniti, ili će učiniti pogreške u svojem poslu oko duhovnog vodstva! Naprotiv, tko duboko proživljava taj život, učinit će mnogo... Zadnji problem duhovnog vodstva uvijek je isti: U dozrijevanju kršćanske osobnosti nekog brata može pomoći samo onaj koji je izgradio vlastitu duhovnu osobnost..."²⁶.

c) Za vođenje drugih, osobito svećeničkih kandidata, nije dostatno samo osobno duhovno iskustvo. Potrebno je solidno teološko i duhovno *znanje*, osobito dobro poznavanje Svetog pisma, dogmatike, moralke, duhovne teologije. Ne može se, naime, drugi savjetovati ako se ne posjeduje jasna ideja o naravi kršćanskog života, o njegovim odrednicama, strukturi, zakonitosti, ritmu razvoja, etapama, zaprekama itd.

Sveta Terezija Avilska kaže da duhovni vođa mora biti čovjek duha, ali ako nije i učen, to je veliki nedostatak. A sv. Ivan od Križa tvrdi da su znanje i razboritost temelj za vođenje duša. Znanje je potrebno jer je duhovno vodstvo poučavanje, vođenje, prosvjetljavanje. Redovito se ne traži neko specifično znanje, nego *ono redovito* u pogledu hoda prema kršćanskome savršenstvu. Duhovnik svećeničkih kandidata mora na osobit način dobro poznavati ne samo duhovnu teologiju nego i sve ono što se tiče svećeništva i svećeničkog života i službe.

Mladi našega vremena, pa i svećenički kandidati, ne prihvaćaju odmah i s lakoćom sve ono što im se u odgoju nudi i savjetuje. Redovito traže *razloge i motivacije* određenih savjeta, mišljenja i postupaka. Ako im je duhovni život u svim svojim dimenzijama dobro motiviran, onda ga bolje žive, više se zalažu, usvajaju ga kao nešto što je zahtjev osobnog uvjerenja i stava. Stoga duhovnik mora uistinu posjedovati dobro teološko i općekulturno znanje da bi mogao pružiti dostatne motivacije.

Uza solidno teološko i duhovno znanje, duhovniku je potrebno i određeno znanje iz *antropoloških znanosti*, u prvome redu iz pedagogije i psihologije²⁷. To znanje pomaže mu da bolje upozna i shvati druge i, dosljedno tome, da bolje obavi svoju ulogu savjetnika i vođe. Nije nužno da bude psiholog i psihoterapeut, niti da završi stručne nauke u tom pogledu, ali osnovno znanje iz tog područja

²⁶ J. AUBRY, *nav. dj.*, str. 64–65; usp. J. ROUSSE, *nav. dj.*, str. 178.

²⁷ Usp. A. SNOECK, *Confessione e psicanalisi*, Torino 1965; J. GOLDBRUNNER, *Sprechzimmer und Beichtstuhl: über Religion und Psychologie*, Freiburg 1965; G. CRUCHON, *nav. dj.*, str. 27–49; J. SCHWEMWE, *Psychologische Hilfen für das Seelsorgegespräch*, München 1974; M. BELLET, »Aide spirituelle et psychanalyse«, u *Le Supplément* 101 (1972) 131–167; »Direction spirituelle et Psychologie«, u *Dictionnaire de la spiritualité*, sv. III, 1143–1173; B. GIORDANI, »Il colloquio psicologico nella direzione spirituale«, str. 33–49; Isti, »Aspetti psicologici e metodologici della direzione spirituale«, u AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, str. 443–479; R. ZAVALLONI, »Direzione spirituale e psicoterapia«, u *Mistagogia...*, str. 429–441.

prijeko je potrebno za uspjeh u njegovu specifičnom radu s budućim svećenicima.

d) Uspješno duhovno vodstvo zahtijeva da duhovnik u svojem radu bude *kompetentan*, da bude stručnjak u duhovnome vodstvu. Potrebne su mu za to mnoge kvalitete: razboritost, otvorenost, sposobnost i umijeće da vodi duhovni razgovor, slušanje i prihvaćanje sebe i drugoga, strpljivost, smisao za stupnjevitost itd.

Razboritost je temeljna krepost duhovnoga vode. Ona ga čini uravnoteženim, umjerenim, staloženim, mudrim. Treba da bude razborit u odlukama s obzirom na kandidata, ne smije se pre nagliti, treba da vodi računa o osobnim okolnostima, mogućnostima, sklonostima itd. Potrebno je da bude razborit u davanju savjeta, tj. dat će jednostavne savjete i na jednostavan način, s velikom jasnoćom i bez oklijevanja, bez sumnji i dvoznačnosti. Sa svom iskrenošću i otvorenošću upozorit će na loše strane i zahtijevati dobre. Bit će razborito hrabar i s ljubavlju reći istinu. Potrebna mu je razboritost u zahtijevanju onoga što kandidat treba da čini, tj. mora zahtijevati jasno i otvoreno, ali blago i s ljubavlju, ne tražiti ni previše ni premalo, vodeći računa o kandidatovim osobnim mogućnostima, naravi i okolnostima. Prilagodit će se kandidatovoj naravi svjestan daje stupnjevitost temeljni zakon duhovnoga vodstva. U savjetima će biti očinski, dobrotamjerman, daleko od bilo kakvih interesa imajući na umu i srcu samo slavu Božju i dobro osobe. Umjesto da nameće, motivirat će. savjetovati, usmjeravati. U prosuđivanju će biti pravedan, jasan, odlučan, izbjegavat će oklijevanja, nejasnoće, neodlučnosti, problematiziranja i slično. U tom će duhu upozoravati i na nedostatke, loše strane i pogreške sa svrhom da se one poprave.

e) *Poniznost* je jedna od temeljnih kreposti koja treba da resi duhovnika. Sebe i svoju službu mora shvaćati kao služenje Bogu i osobama koje duhovno vodi. Tako nasljeđuje Krista, koji je došao da služi, a ne da bude posluživan. Poniznost mu pomaže da, s jedne strane, bolje uočava Božje djelovanje u ljudima, a s druge, da poštuje osobnost i prava osoba koje vodi. Ona mu pomaže da se ne pretvori u gospodara, da kandidatima ne nameće svoje stavove, poglede i interese.

Duh Sveti posvećuje svakog čovjeka, on je glavni djelatnik u postizanju kršćanskog savršenstva. Duhovnik je u službi Duha Svetoga, njegovo je oruđe i sredstvo. On je tako posredni djelatnik u postizanju svetosti. Kao takav mora živjeti osjećaje potpune *ovisnosti o Duhu Svetome* i o Božjoj milosti. Koliko je u duši i srcu ponizniji, toliko će biti djelotvornija njegova služba na duhovnu korist budućih svećenika.

Mora biti svjestan da *bez Boga ne može ništa učiniti*, a nadasve, da bez njega ne može ništa učiniti na planu svetosti, i zato treba da bude ponizan pred Bogom. Potrebno je da bude ponizan pred samim sobom, tj. da ne misli kako sve zna i može, već se mora savjetovati neprestano učiti, meditirati, biti poučljiv. Treba da bude ponizan i pred drugima, tj. ne docirati, već predlagati, savjetovati, postupati s blagošću i dobrotom. Ako je ponizan, bit će i strpljiv, blag, skroman, neće držati do sebe, već se potpunije predati Bogu i ljudima.

f) Duhovnik mora biti *autentičan*, tj. prihvatiti sebe kakav jest i takvim se pokazivati drugima, ne glumiti i ne pretvarati se. Nitko ne traži od njega da bude sa-

vršen, da posjeduje sve kreposti, ali se traži da bude ono što jest, da nije dvo-
ličan. Samo tako stvoriti će s onima koje duhovno vodi ozračje povjerenja,
srdačnosti i spontanosti. Pomoći će im svojom autentičnošću da se oni sami oslo-
bode raznih obrambenih mehanizama i maski i da prihvate sebe onakvima kakvi
jesu. Duhovnikova neautentičnost čini da jedno govori riječima, a drugo živo-
tom, a to u odgajamka stvara nepovjerenje, zatvorenost, neautentičnost.

Mora biti *dosljedan*, život mu mora potvrđivati ono što naučava, pa će tako
postajati uzor i privlačiti. Poput sv. Pavla mora moći kazati: „Ono što ste od me-
ne naučili i primili, što ste od mene čuli i na meni vidjeli, to nastavite činiti, pa
će Bog, izvor mira. biti s vama!" (Fil 4, 9). Ako nije dosljedan i autentičan, la-
ko postaje autoritativan, nameće sebe i svoje ideje i stavove, ubija inicijativu i
slobodu drugoga. Za razliku od psihologa, ne postavlja se prema kandidatima iz-
vanjski, već cijelim bićem sudjeluje u dijalogu. On čini više onim što jest nego
onim što čini i savjetuje. On je zapravo svjedok, svojim životom pokazuje put
prema svetosti. Na taj se način između duhovnika i svećeničkog kandidata lakše
stvara ugođaj prihvatanja, sudjelovanja, suosjećanja i prijateljstva. Duhovnik tako
postaje ideal, primjer, stvaralac duhovnog života kod kandidata²⁸.

g) Duhovnik mora biti *zrela osoba*, treba da bude gospodar samoga sebe, mo-
ra vladati svojim životom, osobito svojim osjećajima. Treba da posjeduje afektiv-
nu zrelost, životnu sigurnost, postojanost, jačinu duha. On djeluje na antropološ-
kome području, tj. s ljudima, i zato mora biti osoba koja zna slušati, oslušivati,
razgovarati, treba da bude komunikativan, pun dobrote, razumijevanja, toleran-
cije i ljudske topline za svakoga, a posebno za osobe koje duhovno vodi. Mora
biti pravi prijatelj, čovjek zdrava duha i suda, solidne kulture, reda, jasnoće, na-
čela, velikodušan, vedar, optimist. Više odgaja svojom osobnom zrelošću, sigur-
nošću, toplinom i vedrinom nego riječima i savjetima.

Mora biti *pun dobrote*, očinski raspoložen, pun ljubavi, skrbi, sućuti, paž-
nje, suosjećanja, po uzoru na dobroga nebeskog Oca. Treba da bude čovjek koji
drugoga razumije i shvaća; ne slabić. već strpljiv, svjestan da je svaka osoba velika
tajna, kako kaže psalam: „Pamet i srce čovječje bezdan su duboku" (Ps 64, 7);
taktičan, rezerviran, pun evanđeoske dobrote, ali u načelima jasan i nepopustljiv;
čovjek koji služi drugima i osjeća drugoga. Mora imati dobro i blago srce, one
osjećaje koji su u Kristu Isusu (usp. Fil 2, 5), osjećaje Dobroga Pastira (usp. Lk
15, 4), ispunjavajući riječi sv. Franje Saleškoga da se više postiže uncom meda
nego stolitrom kvasine.

h) Potrebno je da bude *nenavezan* i distanciran u odnosu prema onima koje
duhovno vodi. Ne smije u drugima tražiti sebe, svoje uspjehe, interese, ugodno-
sti, već Božju slavu i duhovno dobro duša. U tom smislu uvijek će biti spreman
na nepriznavanje i nezahvalnosti onih za koje radi i žrtvuje se, i sve će to strplji-
vo i ponizno podnositi.

²⁸ Usp. P. BROCARDO, *nav. dj.*, str. 160-163. Duhovnik je pravi otac koji rađa du-
hovne sinove, kako lijepo kaže sv. Albert Veliki: „Sicut Pater carnalis nativitatem filii...
promovet semper usque ad perfectam similitudinem ipsius. ita pater spiritualis promovet
hominis generationem usque ad similitudinem divinam, nisi obicem ponat homo" (»In Kv.
Lucae 11, 2«, *Opera* t. 10, Lyon 1651, II. dio str. 48).

Nenavezanost na osobe koje duhovno vodi rađa u njemu radost i zadovoljstvo što one iz dana u dan *postaju sve samostalnije* i duhovno zrelije. Tako poštuje autonomiju, slobodu i rast drugoga. U tom smislu mora neprestano pročišćavati svoje nakane i srce u svojem radu s ljudima.

i) Duhovnik mora biti *pristupačna osoba*, čovjek u čijem se društvu drugi ugodno osjećaju. Treba da u sebi gaji takva raspoloženja koja ga čine dragim, bliskim, otvorenim, da mu se s lakoćom prilazi i otvara, da se s njim lako komunicira. Bit će pristupačan ako je optimist, iskren, komunitativan, srdačan, ako drugoga poštuje i prihvaća, ako izlazi iz sebe povjerenje prema drugima, ako rado pomaže, služi, ako je bezinteresan i stalo mu je do drugoga, ako ne sudi, ne omalovažava druge itd.

j) „Doista, konkretno rješenje problema duhovnog vodstva jest u *postojanju sposobnih duhovnih vođa*. Najljepše teorije, najdublja shvaćanja, najmodernija znanstvena rasvjetljenja duhovnog vodstva ničemu ne služe dok se ne utjelove u žive osobe duhovnih vođa koji se vješto i mudro njima koriste. Konkretno: umjetnost su umjetnici, glazba su glazbenici, svetost su sveci... A duhovno vodstvo jesu duhovni vođe. Jednako je tako istina da se vjernici okupljaju tamo gdje se rađaju Božji eksperti. Kao da njihova jednostavna prisutnost budi u savjestima glad koja osjeća Boga i želju da se uputi njegovim putevima” - piše J. Aubry.²⁹

Ne postoji savršen duhovnik. I onaj najbolji koji je svet i posjeduje duhovno iskustvo i znanje i mnoge druge kvalitete ne može pobjeći iz vlastite kože, tj. ima svoju narav, karakter, odgoj, poglede, načela itd., a sve to pojedincima može biti određena zapreka da mu pristupe i povjere se. Na duhovniku je da se istinski trudi da u sebi ima sve kvalitete koje se od njega traže, i koliko se više trudi, toliko će uspjelije djelovati, bez pretenzija da će uvijek i svakoga zadovoljiti.

4. Duhovnikov odnos i zadaća prema kandidatu

a) U svojem odgojnom radu duhovnik se mora držati nekih načela koja duhovno vodstvo čine djelotvornijim³⁰. U prvome redu duhovnik će u svećeničkom kandidatu gledati osobu, *subjekta*, sugovornika, dat će mu kao takvome važnost, priznat će ga kao takva. Ma kakav god bio, on uvijek ostaje osoba do-

²⁹ J. AUBRY, *nav. dj.*, str. 43.

³⁰ Usp. A. GODIN, *La relazione umana nel dialogo pastorale*, Torino 1964., str. 33s; J. C. SAGNE, *nav. dj.*, str. 85-100; J. GAGEY, »De la paternité spirituelle«, u *La vie spirituelle* 589 (1972) 205-219; S. RIVA, *nav. dj.*, str. 41-81; F. De S. M. MADELEINE, »Direction spirituelle — Justification théologique«, u *Dictionnaire de la spiritualité*, sv. II, 1173-1194; F. WULF, »Seelenführung«, u *Sacramentum mundi*, sv. IV., 471-475; A. R. MARIN, *nav. dj.*, str. 993-997; A. MERCATALLI, »Padre spirituale«, str. 1124-1132; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 61-73; G. CRUCHON, *nav. dj.*, str. 56-92; C. R. ROGERS, *La terapia centrata sul cliente*, Firenze 1970., str. 54-58; C. P. MILLA, »Il dialogo nella direzione spirituale«, u AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, str. 481-505; J. SUDBRACK, *Direzione spirituale*, Roma 1985., str. 5-80; B. GIORDANI, »Il colloquio psicologico nella direzione spirituale«, str. 65-134; Isti, »Il colloquio psicologico come mezzo per condurre l'uomo a Dio«, str. 63-94; P. SOLIC, »Svećenik u službi mladih«, str. 371-378.

stojna poštovanja. Duhovnik mora izbjegavati stav koji bi činio da se kandidat osjeća kao slučaj, pokusni kunić, bolesnik i si.

Osobi će pristupati tako da u njoj vidi veliki potencijal *pozitivnih mogućnosti* koje su se kadre uz njegovu pomoć ostvariti. Zato u osobu ima temeljno povjerenje, shvaća je ozbiljno i pristupa joj s ljubavlju. Tako se u drugome rada sigurnost, otvorenost prema duhovniku, želja i nastojanje da poduzme sve da bi napredovao, oslobađa se eventualne tjeskobe, rada se u njemu optimizam, pa lakše prihvaća sebe u svojoj stvarnosti. Jednom riječju, duhovnik ima povjerenja u osobu i njezine mogućnosti i čuva se pesimizma koji se lako očituje u naredbama, nepovjerenju, autoritarizmu, prevlasti izvanjskih elemenata, zabranama, nametanju, u upornom uvjerenju.

Na taj način duhovnik *poštuje središnjost osobe* kandidata koji je uz Duha Svetoga glavni djelatnik u svojem duhovnom razvoju, a duhovnik samo pomaže, potiče, provjerava različite etape njegova rasta. U tom smislu duhovnik će promicati svijest odgovornosti, dozrijevanje motivacija, izbor putova da kandidat dođe do cilja.

b) Duhovnikova je dužnost da osobu koju vodi *dobro poznaje* kako bi joj mogao što bolje pomoći na putu savršenstva. Potrebno je da poznaje njezinu narav, karakter, temperament, dobre i loše sklonosti i strane, snage, mogućnosti, nedostatke osjećaje, mane i grijeha, trud i borbu koje ulaže da bi postigao svetost, napasti i teškoće. Zato je nužno da se o njemu informira izravno i posredno, da ga promatra i razgovara s njim.

c) Duhovnik će dobro voditi kandidata na putu svetosti ako ga *prihvaća* onakvim kakav jest, ako ga pažljivo sluša, ako mu posvećuje vrijeme, pažnju i ljubav. Kandidat se tada lakše otvara, lakše iznosi svoje unutarnje probleme i teškoće. Treba da ga prihvati bezuvjetno (C. Rogers), bezinteresno, srdačno, iskreno, s ljubavlju. U tom smislu duhovnik će se čuvati da bude znatiželjan, da previše ispituje, da je površan, da olako sudi, da ne dopusti kandidatu da se izreče i doreče. Duhovnik mora biti čovjek velike pažnje, razumijevanja, ljudske topline, ohrabrenja, humanosti pa će lakše drugoga prihvatiti. Prihvatit će ga s onom dobrotom i ljubavlju kojom je Isus prihvatio Judu, Petra, Zakeja. Kandidat će se osjećati uvažanim, prihvaćenim, poštovanim i lakše će sebe iznijeti i duhovniku povjeriti svoju dušu i srce.

d) Duhovnik ne smije *nikada osuđivati* osobu koju vodi. Nikada do kraja ne poznaje motive njezina određenoga ponašanja koje može biti duboko uvjetovano genima, odgojem, naravi, okolnostima. Ne suditi ne znači odobravati, nego bolje shvatiti i pomoći drugome da se bolje izreče kako bi mu se moglo bolje pomoći. Krist nikada nije ljude osuđivao i zabranio je da mi jedni druge sudimo. On je dobri Pastir koji uvida, oprašta, podnosi, shvaća, ne osuđuje. Konačni sud duhovnik uvijek treba da ostavi Bogu, a svoj, kada ga već mora dati, uvijek će iznijeti kao relativan sud: koliko vidim, koliko mi je ponato, smatram i u sličnom obliku. Nije dobro da duhovnik daje prevelike komplimente i pohvale kao ni ukore i osude, jer ni jedni ni drugi nisu odgojni, dapače, priječe da se osoba otvori u povjerenju i svoj iskrenosti.

e) Duhovnik ne smije pristupati kandidatu kao broju određene kategorije ili serije, već kao jedinstvenoj, specifičnoj, neponovljivoj, *originalnoj osobi*. Svaka osoba nosi u sebi nešto što drugi ne posjeduju, po čemu je ona različita od svih drugih osoba na svijetu. Osobni kontakt i razgovor koji se ostvaruje između duhovnika i kandidata najbolje pomažu da se upozna originalnost i jedincatost osobe i da joj se osobnim razgovorom najbolje i pomogne. Isus je poznao svoje ovce ne kao stado, već svaku posebice, po imenu. Takav treba da bude i duhovnik.

f) Duhovnik mora poštovati kandidatovu *slobodu*, poštovati i potencirati njegovo samoodređenje, njegovu duhovnu autonomiju, ne smije se ponašati kao onaj koji naređuje, već kao onaj koji savjetuje. Čovjek se mora odlučiti i odrediti u osobnoj slobodi i odgovornosti. Naravno da mu je dužnost da se savjetuje, da bude prosvijetljen, dobro odgojen, ali u konačnici sam odlučuje i određuje. To je zahtjev same čovjekove naravi kao slobodnog i odgovornog bića. Duhovnik treba da poštuje tu slobodu i odgovornost. Tako je i Isus postupao s ljudima. Pustio je da ga ljudi osude na smrt, da ga Petar zaniječe i Juda izda, a mogao je sve to spriječiti. Isus poštuje slobodu i samoodređenje. Svaka zdrava osoba želi biti, odnosno postati autonomna, hoće sama upravljati svojim životom, odbacuje svaki pokušaj uvjetovanja i manipulacije. Osobito se odbacuju određene sheme životnog rasta koje guše osobnu specifičnost, a , nadasve, paternalistički i autoritativni odgajateljev stav. Čovjek se hoće ostvariti vlastitim snagama. Ako se duhovnik postavlja autoritativno i na određeni način guši kandidatovu slobodu i autonomiju, onda se kod ovoga lako rađa bunt, odbacivanje duhovnika, time i svega onoga dobra koje mu duhovnik predlaže i nudi, stoje vrlo štetno za razvoj osobe.

g) Da bi što bolje pomogao odgajaniku, duhovnik se mora uživjeti u njega i u njegovu životnu situaciju. To je tzv. *empatička sposobnost i ponašanje*. Empatičnost je plod bezinteresne ljubavi i bezgranične spremnosti da se služi drugima. Karakterizira osobe koje nisu egocentrične i zatvorene u vlastite probleme, već do kraja otvorene drugima. Ona omogućava da duhovnik i kandidat budu na istoj valnoj dužini. Drugoga shvaća mnogo bolje i potpunije negoli je to kadra intelektualna spoznaja. Pomaže da se kandidat bolje i potpunije otvori i s većim povjerenjem iznosi svoje teškoće i probleme, jer se osjeća u potpunosti prihvaćen i shvaćen. Empatičko je shvaćanje sposobnost heterocentričnog senzibiliteta i izbjegavanje egocentričnog ponašanja. Drugoga gleda iz njegove situacije, ali distancirano, ne poistovjećuje se s njime, jer inače mu se ne može pomoći.

h) Duhovnik će se truditi da u razgovorima dobro i *pažljivo sasluša* kandidata, da strpljivo sluša sve ono što on iznosi. Ne smije dati dojam da ga ne sluša, da argument nije važan i zanimljiv, da stvar omalovažava, da ga nije briga, da ima važnijih stvari i poslova. Osoba koja dolazi duhovniku želi biti saslušana, shvaćena, želi se rasteretiti svojih unutrašnjih tereta. Duhovnik ne smije davati odmah i na brzinu recepte, moralizirati, bacati sve na volju osobe, omalovažavati probleme, teškoće i situacije te na taj način i samoga kandidata. Treba znati uočiti važne momente u njegovu izlaganju, pokazati interes odobravanjem, potvrđivanjem, reformuliranjem onoga što je rekao, pitanjem o obrazloženju i motivaciji njegova mišljenja.

i) Duhovnim vodstvom duhovnik će kandidata *poučavati* u pogledu savršenstva i duhovnog života. Usmjeravat će ga prema istini, naviještati mu i predlagati svu objektivnu istinu svojim moralnim autoritetom. Poučavat će ga teoretski i praktično kako da napreduje na putu svetosti. Iznosit će mu temeljne kršćanske istine i nauku, osobito što se tiče ljubavi prema Bogu i bližnjemu, u pogledu vjere, molitve, askeze, vjernosti, poniznosti, crkvenosti, čistoće. Tako će ga usmjeravati prema cilju vodeći računa o njegovoj sposobnosti da određene istine shvati i prihvati. Poučavat će ga riječju i vlastitim primjerom. Iznosit će Božji i crkveni nauk, a ne svoj ili neki drugi. Duhovnik je službenik Božji i ima poslanje Crkve, pa zato mora i djelovati u ime Boga i Crkve, a ne u vlastito ime. Poučavanje se neće ograničiti samo na iznošenje vjerskih istina i načina kako živjeti sveto, nego će duhovnik kandidata poticati, hrabriti, usmjeravati na bolje, više i savršenije. Pazit će da se ne obeshrabri zbog teškoća, grijeha i slabosti.

j) Pravo duhovno vodstvo nosi sa sobom potrebu da duhovnik *provjerava* duhovni život svećeničkog kandidata. Povremeno će provjeriti da li napreduje, je li dinamičan, da li se zauzima, ili je pak statičan, nemaran, možda čak nazaduje. Provjera pomaže da se osoba više zalaže, da se ne zapusti, da bolje uočava određene više ili manje korisne, odnosno štetne čimbenike za duhovni rast. Provjerom duhovnik će kandidata i popravljati, upozoravati ga na njegove mane i negativnosti, ne samo moralne već, iznad svega, karakterne, psihološke i one na planu motivacija. Ali će ga nadalje hrabriti, poticati, predlagati mu ideale i životne maksimume koje treba da ostvaruje.

k) Duhovno vodstvo nije u funkciji samo duhovnoga sazrijevanja svećeničkog kandidata nego njegova *cjelokupnog rasta* kao ljudske, kršćanske i svećeničke osobnosti. Ono je pomoć koja promiče sveobuhvatni razvoj osobe, njezino dobro, njezinu humanost, ljudskost, sigurnost, karakternost, dosljednost. Oslobađa osobu od nutarnjih nemira, nesigurnosti, strahova, nejasnoća, tjeskoba. Velika duhovnikova humanost, toplina i razumijevanje najviše pridonose tome.

l) Duhovnik mora voditi računa o *stupnjevitosti* kandidatova duhovnog rasta. Duhovni je, naime, život jedan neprekidni proces i rast koji zahtijeva vrijeme, red, napor. Svetost se ne postiže najedanput, već polako, postupno i s mnogo truda. Duhovnik će tražiti od kandidata onoliko koliko taj može dati, vodeći računa o njegovoj naravi, karakteru, temperamentu, sklonostima, uvjetovanostima, stupnju zrelosti itd. Nikada ne smije previše forsirati osobu, već je blago i strpljivo voditi i usmjeravati. Različito će se postavljati u početku duhovnog vodstva i u kasnijim fazama kada kandidat već živi određenim duhovnim intenzitetom. U tome smislu Ivan Pavao II. kaže za duhovno vodstvo da je ono „sustavna škola nutarnjeg života”.³¹

m) Pravo duhovno vodstvo ostvaruje se tek onda ako duhovnik *voli kandidata* kojega duhovno vodi prema savršenstvu.³² Ta ljubav treba da bude bezinteresna, tj. ne voli ga zato što mu se sviđa, što mu je poslušan, stoje dobar. Voli ga radosno bez očekivanja uzvrata, zahvalnosti, odanosti. Voli ga tako da ne is-

³¹ IVAN PAVAO II., *Poruka mladima svijeta*, 31. III. 1985., br. 9.

³² Usp. B. GIORDANI, »II colloquio psicologico nella direzione spirituale«, str. 115-134.

ključuje druge, kao majka koja voli svu svoju djecu, voli ga bez ikakve pristranosti. Ljubi ga tako da mu ništa ne nameće, ljubi ga tako da se ta ljubav konkretizira u stvarnom prijateljstvu između duhovnika i kandidata.

n) Dobar je duhovnik onaj koji se *moli za odgajnika* i ne ograničava se samo na to da ga uči kako će moliti. Ako se za njega moli, dapače, ako zajedno mole, vodstvo će time biti uspješije. To je prava duhovna pomoć koja nadilazi opasnost od davanja samo savjeta moralne, duhovne ili psihološke naravi i učinit će da se vodstvo živi u vjeri i da je duhovnikov izražaj vjere. Ako se za kandidata moli, duhovnik time pokazuje da ga doista voli, da mu je stalo do njega i njegova duhovnog napretka, da mu uistinu želi pomoći kao Isus apostolima koje nije samo poučavao kako će moliti nego se za njih i molio (usp. Iv 17).

o) Napokon, duhovnik mora *čuvati tajnu*, treba da zadrži u sebi sve ono što mu je kandidat u povjerenju iznio o sebi. To je tajna koja duhovnika veže po naravi same službe. Osobe jako drže do čuvanja tajne o onome što su povjerile duhovniku. Upravo zato i iznose neke stvari u povjerenju jer su sigurne da će duhovnik o tome šutjeti. Čuvanje tajne pospješuje u kandidata otvorenost, povjerenje i iskrenost, ali i obratno. Upravo zato crkvene odgojne upute i samo kanonsko pravo zahtijevaju da se poštuje i čuva duhovnička tajna, i duhovnik se nikada ne smije konzultirati u vezi s osobama koje duhovno vodi, odnosno on sam, pa i u najtežim situacijama, ne smije se poslužiti znanjem koje je stekao u povjerenju kao duhovnik. Pa ni onda kada se radi o tome da li nekoga pripustiti ili ne pripustiti svećeničkom redanju. Duhovnik se u toj stvari mora uistinu pokazati na zavidnoj visini i ne smije dati povoda bilo kakvoj sumnji u pogledu čuvanja tajne. Kandidat pak ne smije bez ozbiljna i provjerena razloga sumnjati u čuvanje tajne.

p) U naše doba duhovno vodstvo proživljava *svojevrsku krizu* pa duhovnik budućih svećenika mora voditi računa o nekim važnim momentima.³³ Na psihosocijalnom planu, zbog sve manjeg broja svećeničkih kandidata, strukture u odgoju imaju sve manju ulogu, a više su naglašeni osobni kontakti licem u lice s pojedinim kandidatom. Na kulturnopedagoškom planu osjeća se potreba novog odgojnog momenta, naime, potrebno je više važnosti posvetiti osobi kandidata u njegovu odgoju, osobnoj odgovornosti, zrelosti, smoodređenju. U naše vrijeme jako je naglašen zajedničarski duh u odgoju i životu, pa i o tome nužno treba voditi računa u duhovnom vodstvu svećeničkih kandidata.

5. Kandidatov odnos prema duhovniku

a) Svećenički se kandidat, ako želi istinski napredovati, mora ispravno postaviti prema duhovniku. Treba da ga prožimaju neke temeljne dispozicije.³⁴ Jedna je do tih dispozicija da zna svoj životni cilj, koje značenje hoće dati svojem životu, da *želi da se mijenja nabolje*. U tome je važna čistoća nakane, tj. da iskreno želi

³³ Usp. R. TOMASI, »Il direttore spirituale«, u *Seminarium* 2 (1979) 383-400.

³⁴ Usp. A. R. MARIN, *nav. dj.*, str. 998-1003; V. PASQUETTO, *nav. dj.*, str. 607-609; Ch. A. BERNARD, *L'aiuto spirituale personale*, str. 83-89; Isti, »Natura e funzione della direzione spirituale«, str. 830-831; J. SUDBRACK, *nav. dj.*, str. 28-29; B. GIORDANI, »Il colloquio psicologico nella direzione spirituale«, str. 65-85; F. WULF, »Seelenführung«, u *Lexikon für Theologie und Kirche*, sv. IX., 574-575.

biti savršen i zato dolazi duhovniku da mu ovaj pomogne u tom nastojanju. To traži da ima snage susresti samoga sebe i dobro se upoznati i prihvatiti kakav jest da bi mogao ići naprijed. Treba smoći snage da se suoči i sa svojim „sjenama“ (C. G. Jung), tj. sa svojim negativnim stranama, priznati ih sebi i duhovniku, prihvatiti ih i boriti se da se smanje i nestanu.

b) Budući svećenik mora biti do kraja *otvoren i iskren* pred duhovnikom. Mora mu iznijeti sve što nosi u savjesti i u srcu, sve što se tiče njegove duše: „napasti i slabosti da bi mu pomogao pobijediti ih ili izliječiti ih, želje i odluke da bi mu ih odobrio, dobro koje želi činiti da ga potakne, buduće planove da ih ispita i savjetuje mu sredstva da ih ostvari”.³⁵ Treba da mu otkrije svoje sklonosti, želje, tjeskobe, muke, radosti i žalosti, uspjehe i neuspjehe, propuste i grijeh. Koliko ga bolje duhovnik poznaje, toliko će mu bolje moći pomoći.

Ludo čine oni kandidati koji duhovniku iznose samo dobre strane ili one manje loše, a teže grijeh i stvari iznose nepoznatom ispovjedniku. To je znak da nemaju hrabrosti suočiti se sa samima sobom i da zapravo iskreno ne žele duhovno vodstvo i napredak u svetosti. „Saobraćajte s duhovnikom otvorena srca sa svom iskrenošću i vjernošću, jasno mu otkrivajući svoje dobro i zlo, bez pretjerivanja i glume: tako će vaše dobro biti ispitano i postat će sigurnije, a zlo popravljeno i otklonjeno — uči sveti Franjo Saleški.³⁶ Đavolska je napast htjeti nešto sakriti svojem duhovnom vođi.

J. M. Escriva u svojoj knjižici *Put* piše: „Ne skrivaj duhovnom vođi tih neprijateljevih došaptavanja. Kada se pobijediš i povjeriš, stječeš više milosti. Povrh toga, za daljnje pobjede, odsad imaš uza se dar savjeta i molitve svojeg duhovnog oca“ (br. 64). „Čemu to zaziranje da sam sebi ne pogledaš u oči i da se svome vođi ne otkriješ onakav kakav jesi? Dobit ćeš veliku bitku ako nadvaldaš strah i otvoriš se“ (br. 65).

c) Od kandidata se traži da bude *poučljiv* duhovniku i da slijedi njegove savjete. Duhovnik kao takav nije poglavar u pravom smislu riječi i, prema tome, ne mora se slušati u smislu kanonske poslušnosti u stvarima koje se odnose na forum internum i osobno duhovno vodstvo. S druge pak strane, duhovno je vodstvo nemoguće i beskorisno ako kandidat ne prihvaća savjete, upute i pouke svojeg duhovnika u svoj poniznosti i otvorenosti duha i srca. Ta zato i dolazi duhovniku da ga ovaj usmjeri, savjetuje, pomogne mu. Ako ne bi slijedio duhovnikove savjete lako bi mogao biti nevjeran Božjoj milosti i Božjoj volji izraženoj preko duhovnika, vrlo bi lako pokazao nerazboritost oslanjajući se na sebe i na svoje mišljenje. Zato će prihvatiti, slijediti i slušati duhovnikovu riječ kao izraz Božje volje prema sebi u konkretnoj situaciji u kojoj se nalazi. On može i treba da važe duhovnikove savjete, ali ne smije biti takav da ih redovito ne sluša i ne provodi u djelo.

Kandidat mora imati *određenu autonomiju* u duhovnom vodstvu. Ne može biti neovisan o Bogu i o moralnim zakonima. S obzirom na duhovnika, svoju autonomiju treba da živi odgovorno i zrelo, imajući pred sobom uvijek svrhu kojoj

³⁵ A. TANQUF.REY, *Compendio di teologia ascetica e mistica*, Roma 1927., str. 348.

³⁶ SV. FRANJO SALESKI, *Introduzione alla vita devota*, p. I, c. 4.

teži. tj. svetost života. Prava autonomija nije u nepoučljivosti i neposlušnosti, već u tome da duhovnikove savjete učini vlastitim uvjerenjem, da ih prihvati motivirano, da ih interiorizira, da tako ne ovisi o duhovniku kao dijete, već da bude zrela osoba. Treba da bude svjestan da se istinska zrelost i autonomija upravo najbolje postižu ako se savjetuje, sebe provjerava i čuva se oholosti i tvrdoglavošći u duhovnom životu.

d) Sasvim je normalno da kandidat gaji prema duhovniku *poštovanje* zato što mu je on duhovni otac, a očinstvo zahtijeva poštovanje i odanost. Dužan mu je poštovanje i zbog toga što je duhovnik za njega Božji predstavnik i posrednik te, poštujući duhovnika, poštuje samoga Boga. Omalovažavanje i preziranje duhovnika i njegovih savjeta bili bi znak kandidatove oholosti i nezrelosti te znak preziranja Božje volje i planova s obzirom na vlastiti život. Naravno da se te opasnosti treba čuvati.

e) Plodonošno duhovno vodstvo traži da kandidat ima i gaji temeljno *pouzdanje i povjerenje* u duhovnika. Treba biti uvjeren da mu duhovnik želi dobro, da mu je stalo do njegova duhovnog napretka, da će učiniti sve da mu pomogne da postane što svetiji. U to ne smije sumnjati ako nema opravdanih razloga. Bez te duhovne dispozicije teško će se otvoriti, teško će surađivati s duhovnikom, malo će ili ništa neće postići duhovnim vodstvom. Jasno je da duhovnik mora steći to povjerenje i sve više ga jačati i opravdavati svojim životom i ponašanjem.

f) Kada je kandidat uz duhovnikovu pomoć uvidio što mu je činiti, onda mu ne ostaje drugo nego da se istinski *zauzme* na putu postizanja savršenstva. Čuvat će se farizejske napasti da riječima hoće, a djelima neće i ne trudi se: „Kažu a ne čine“ (Mt 23, 3). Potrebno je da bude odlučan i ustrajan u borbi za bolje, da poduzima konkretne korake i služi se konkretnim sredstvima. Treba da bude svjestan da u prvome redu on mora više podmetnuti leđa, da je najodgovorniji za svoju svetost, a ne prebacivati odgovornosti na druge osobe, na okolnosti, uvjetovanosti, ambijent, zajednicu. Istinski će težiti da živi puninu Evanđelja i neće se zadovoljavati minimalnim. Bit će spreman i na žrtve i odricanja, i velikodušno se zauzimati na putu dobra.

g) Potrebno je također da i kandidat *čuva tajnu* o onome stoje razgovarao s duhovnikom i što mu je ovaj savjetovao, preporučio ili možda naredio. I njega veže naravna tajna, makar manje nego duhovnika. Potrebno je da on čuva tajnu zato što se ono što se jednoj osobi savjetuje i preporuča u njezinoj konkretnoj situaciji ne može uvijek i na isti način preporučiti i drugima. Ono što se traži od jednoga ne može se tražiti i od drugih i na isti način. U duhovnom se vodstvu ne može generalizirati zbog specifičnosti svake pojedine osobe. Od drugih se traži drugo i daju im se drukčiji savjeti zbog različitih okolnosti, naravi, sklonosti, opasnosti, mogućnosti. Nedostatak diskrecije, osobito ako je duhovnik izričito traži, opravdava da duhovnik prestane s duhovnim vodstvom te osobe.

Zaključak

Uspjeh duhovnog vodstva svećeničkih kandidata ovisi o mnogim čimbenicima: o milosti Božjoj o duhovnom ozračju u zajednici u kojoj žive, o njihovim duhovnim dispozicijama, o osobi i radu duhovnika i dr.

Ako duhovnik i vođeni zajedno uviđaju potrebu i vrijednost duhovnog vodstva, ako otvoreno komuniciraju i istinski teže cilju, ako je duhovnik solidna duhovna osoba i stručnjak u svojoj službi te ako kandidat s njim prijateljski surađuje, vidjet će se plodovi duhovnog vodstva, oni. sigurno, neće izostati.

Jednoga dana sveta Klara dođe svetome Franji, a ovaj je upita: što tražiš da ti dam? Klara odgovori: Boga! Primjenjujući ovu zgodu na duhovno vodstvo, mogli bismo reći: Ako svećenički kandidat iskreno traži Boga. a duhovnik mu ga pomaže naći, oba će se posvetiti.

THE ROLE OF THE SPIRITUAL FATHER IN THE EDUCATION OF PRIESTLY CANDIDATES

Summary

The success of the spiritual guidance of priestly candidates depends on many factors: on God's grace, on the spiritual atmosphere in the community where they live, on their spiritual dispositions, on the person and work of the spiritual father and other elements.

If the spiritual father and those who are led by him are aware of the necessity and value of the spiritual guidance, if they communicate openly and if they long for the goal, if the spiritual father is a solid spiritual person and an expert in his service and if the candidate cooperates with him in a friendly way, the fruits of the spiritual guidance will be seen. For sure, they will not fail to come.